

mnoška svoja razmišljanja već u knjizi »Kreuzesmeditation«. Međutim, dok u tom djelu pisac uzima križ kao polazište za vrlo mnoge meditativne vježbe tijela i duše, dotle u ovoj novoj knjizi pokušava protumačiti neke vidove ovog »najstarijeg od svih složenih praznakova«.

Prvi je dojam tako ponešto nepotpun. Dublje spoznaje postići ćemo ako ovu knjigu čitamo u kontekstu novijih razmišljanja o toj temi koja su dali C. G. Jung, Hugo Rahner i dionici tzv. Eranosova kruga. Pisac posvećuje nekoliko odsjeka križu u sunčevu krugu i križu u kvadratu. Druge teme, kao npr. lozin križ, križ i zmija, križ kao životvorno drvo, kozmički križ, trnov križ, cvjetni križ, zvjezdani križ i križ spolova muža i žene samo načinnie.

J. L. Schultes

Hans WALDENFELS — Thomas IMMOOS (izdavači), *Fernöstliche Weisheit und christlicher Glaube*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz, 1985, 324 stranice s 15 slika.

Nije riječ nipošto o svršetku, odnosno smrti religije, nego, naprotiv, o tek započetom susretu i dijalogu religija. Ovdje se pod pojmom religije ne misli samo na velike monoteističke religije, nego na kršćanstvo i budizam.

Već prije koncilске izjave o slobodi religije (1965) neki su isusovci ukazali na put kojim treba ići (i sami ga utrlji) da bi kršćani dublje shvatili budizam i nadvladali svoja stara shvaćanja da je budizam neka nihilistička religija.

Jedan od tih krčitelja na tom području Heinrich Dumoulin SJ nedavno je postao osamdesetgodišnjak. Taj je jubilej za Hansa Waldenfelsa i Thomasa Immoosa bio povod da Dumoulinu posvete ovaj zbornik radova pod naslovom »Fernöstliche Weisheit und christlicher Glaube«.

U ovom zborniku jubilarcu su posvetili svoje radove prijatelji, učenici i kolege iz Japana i Evrope, da bi svojim radovima na svoj način ponovno poveli razgovor o težištima Dumoulinova stvaralaštva: Zen i studije o zenizmu, vjersko iskustvo i vjera, Dalekoistočnjački putokazi, Mudrost kao cilj ljudskog nastojanja i težnje i Vjera kao čovjekov odgovor na samoobjavlivanje Boga u kršćanstvu. Ovim je pitanjima naime i Dumoulin posvetio svoje životno djelo.

E. Waldschütz

Georg REICHLIN-MELDEGG (izd.), *Therapie Lebensfreude*, Verlag Böhlau, Wien, Köln, Graz, 1986, 251 stranica.

Kako bolesnik živi sa svojom bolešću? Kako svladava poteškoće života? Ono što je vrlo teško opisati, pokušao je Georg Reichlin-Meldegge.

U knjizi opisuju svoja životna iskustva, svoja trpljenja pojedini bolesnici. Jedan bolesnik (sklerosis multiplex) koji guminastim štapićem u ustima piše na pisačem stroju svoja iskustva pripovijeda o tome kako je doživio i proživljavao svoju bolest, od ranog stadija bolesti pa do trenutka kad je postao potpuno ovisan o drugima, o medicinskoj sestri.

Svaka pomoć treba doći izvana. Engerlu, koji pripovijeda svoja iskustva, bijahu od neobično velike pomoći vjera u Boga i jedna žena.

U knjizi se opisuju razne druge situacije: gubitak majke zbog nestručno obavljena abortusa, nepodnosiva maćeha, nesretan brak, život na rubu društva... Izvještaji postaju sociogram: povijest bolesti pokazuje kako je teško spojiti nemoć, bespomoćnost i muškost.

Knjiga Reichlin-Meldeggea dramatičan je uvid u stvarnosti koje mi premalo poznajemo.

H. A. Niederle

Celestin TOMIĆ, *Pristup Bibliji*. Opći uvod u Sveto pismo. Izdao Provincijalat franjevac konventualaca, Zagreb, 1986, 421 stranica.

Knjiga PRISTUP BIBLIJI predstavlja opći uvod u Sveto pismo, kolegij koji se obvezno predaje na svim katoličkim bogoslovnim školama i bogoslovnim odnosno teološkim fakultetima. Knjiga, dakle, predstavlja Tomićeva predavanja studentima Katoličkog bogoslovnog fakulteta. Već godinama studenti se služe ciklostilski izdanim njegovim bilješkama za opći uvod u Sveto pismo. Sada su u ruke dobili tiskanu knjigu njegovih predavanja. To će im biti velika pomoć ne samo u pripremanju ispita nego i za pastoralni rad (kateheze sa srednjoškolicima, a osobito biblijska predavanja studentima).

Knjiga ima četiri dijela. U prvom dijelu (str. 27—142) pisac raspravlja o nadahnuću Svetog pisma (razrađuje slijedeće teme: Objava i nadahnuće, Biblija je Božja riječ, Crkva razmišlja nad otajstvom Biblije, Opseg i kriterij

nadahnuća, Istina pisma i eklezijalna dimenzija nadahnuća). U drugom dijelu (str. 143—212) pisac razlaže što je kanon, crkveno učiteljstvo i kanon, starozavjetni kanon u židovskoj predaji, kanon Svetog pisma u božansko-apostolskoj predaji. Ovomu dijelu dodaje bilješku o Kumranu (otkriće stoljeća, kumranska zajednica, biblioteka Kumrana). U trećem dijelu (213—284) razlaže povijest biblijskog teksta i njegovu kritiku. Tumači kritiku teksta, povijest izvornog teksta, iznosi povijest starih prijevoda Biblije i nove prijevode Biblije na žive jezike. U četvrtom dijelu (str. 285—409) tumači što je to biblijska hermeneutika. U tom okviru tumači hermeneutičke elemente, biblijski smisao, iznošenje biblijskog smisla i, na kraju, povijest biblijske egzegeze.

Na početku knjige u Uvodu tumači ime »Biblija«, »Sveto pismo«, daje podjelu Svetog pisma, govori o potrebi i koristi studija Svetog pisma i iznosi povijest Uvoda u Sveto pismo kao posebnog kolegija koji se predaje na bogoslovnim učilištima. Na kraju knjige donosi izbor iz bibliografije u kojemu ćemo naći mnoštvo inozemnih napisa, pa i izbor domaćih izdanja o tom predmetu. Međutim, pisac je u bibliografiji među *enciklopedijama* svakako trebao još navesti »Biblijski leksikon, KS, Zagreb, 1972; X. Leon-Dufour, Rječnik biblijske teologije, KS, Zagreb, 1969; Grabner-Haider, Biblični leksikon, Ljubljana, 1984; Enciklopedija Biblije, Duhovna stvarnost, Zagreb, 1980. i još neka. Ona su naime pisana jezikom koji će naši studenti najbolje razumjeti.

Adalbert Rebić

Johannes REITER — Ursel THEILE (ur.), *Genetik und Moral. Beiträge zu einer Ethik des Ungeborenen*, M. Grünewald, Mainz, 1985, str. 251.

Neki smatraju da je možda najdublja »revolucija« današnjice na području biologije, i to posebice s obzirom na molekularnu biologiju i genetiku. Mnogi etički problemi nastaju zbog razvoja ovih znanosti, a s velikom se sigurnošću predviđaju veći i značajniji uspjesi što će, kao nužna posljedica, zaoštriti i etičku problematiku.

Knjigu »Genetika i moral. Prilozi etici nerođenih« uredili su Johannes Reiter, teolog moralist, i Ursel Theile, genetičarka, oboje iz Mainza. Knjiga je izdana u nizu »Moralna teologija interdisciplinarno«, a sadrži petnaest priloga u pet odsjeka: znanstveno genetičke informacije, pravne i političke per-

spektive, teološko-etička razmišljanja i praktična usmjerenja. Osim literature navedene u tekstu, većina priloga donosi i izabranu bibliografiju, a na kraju knjige je i rječnik temeljnih bioloških pojmova.

U prvom odsjeku najprije Ursel Theile i G. Gerhard Wendt daju osnovne informacije iz humane genetike. Zatim Barbara Hobom govori o mogućnostima, perspektivama i granicama genetske tehnologije. Autorica zaključuje da su mogućnosti gotovo neograničene. Odatle odgovornost da čovjek ne postane žrtvom, nego dobitnikom u ovom velikom razvoju. Profesor ginekologije i porodiljstva Siegfried Trotnow (Erlangen-Nürnberg), poznat po uspjehu u vezi s prvim djetetom začetim »u epruveti« i rođenim u Njemačkoj, sa svojim suradnikom Michaelom Barthelom opisuje postupak i probleme izvantjelesne oplodnje. S ovom grupom u Erlangenu bila je u vezi i zagrebačka ekipa (sada već pokojni profesor Drobnyak i suradnici) kojima je također 1983. uspjela oplodnja »u epruveti« te se rodio Robert Veriga, prvo dijete začeto na taj način u Jugoslaviji. Trotnow je sa svojim suradnicima iznio svoju metodu pred moralistima i drugim stručnjacima u Bavorskoj katoličkoj akademiji u Münchenu i uspio je opravdati kao etički dopustivu (samo homologna oplodnja i sva oplodena jajašca bivaju implantirana, bez ikakva eksperimentiranja). Može doći u obzir i zamrzavanje (kriokonzerviranje), redovito kraće, ali s nakanom da se oplodeno jajašce naknadno implantira biološkoj majci. Ovaj susret u Münchenu veoma je pridonio da su mnogi katolički moralisti zauzeli pozitivan stav prema izvantjelesnoj oplodnji, dakako u strogo omeđenim okvirima.

U odsjeku o medicinskim aspektima profesor antropologije u Mainzu Engelhard Schleiermacher raspravlja o početku života. Spominje dvije hipoteze: simultanu i sukcesivnu animaciju. Autor daje prednost simultanoj animaciji. Čini se da ne stoji posvema autorova tvrdnja da postoji podudaranje teologa, filozofa, pravnika i prirodoslovaca o oplodnji kao početku individualnog života. Neki (među teolozima npr. F. Böckle) pomiču taj početak nešto kasnije, budući da su oplodene stanice u ranoj fazi »totipotentne« ili »omnipotentne«, tj. još ne izgleda određeno da li će se roditi jedan individuum, blizanci, trojci itd. Možda se, bolje rečeno, može govoriti o biološkoj individualizaciji, ali je otvoreno pitanje, čini se, o personalnoj individualizaciji. Traute M. Schroeder-Kurth raspravlja o prenatalnoj dijagnostici, o njezinim metodama i opasnostima. U njemačkim prilikama smatraju da bi trudnica mlađima od 35 godina trebalo ponuditi